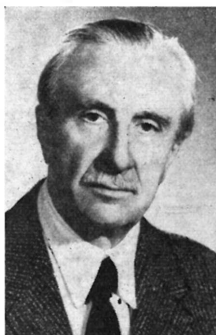

Dr. Papp Simon emlékezete

(1886–1970)

Dr. Csíky Gábor*

A nagy magyar költő szavait idézve elmondhatjuk: „egyre fogynak, egyre halnak, színe—lángja a magyarnak” — és valóban, a magyar tudomány, a magyar geológus társadalom nagy nemzedékének utolsó nagyjait temettük el az elmúlt egyetlen esztendő leforgása alatt. Igen — halottaink egyre többen, de éppen azok halálát nem tudjuk oly sok tragikus és keserves tapasztalás után sem elképzelni, akikről szívtepőben nyilvánvaló vagy akikről szomorúan elmondható: a mi halottaink. Ezzel előre nem gondolunk, legyeknek bármily idősek akár, hiszen hosszú életet éltek addig? Logikus lenne vigaszul, de semmi sem vigasz, ami logikus! A halál maga is logikus, mégsem fogadható el.

Mi is nehezen fogadtuk el PAPP Simon halálát, aki 1970. július 27-én távozott az élők sorából, 85-ik életévében.

Minden nép történetében vannak olyan személyiségek, akiknek neve egy-egy korszak nemes törekvéseinek, a nemzeti haladásnak a jelképévé válnak. De nemcsak a politikai történet őríz ilyen neveket, hanem egy ország tudományos és műszaki haladásának története is. Ilyen személyiség volt PAPP Simon geológus is a Magyarhoni Földtani Társulat 14-ik elnöke és tiszteleti tagja, az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület volt elnöke és alapító tagja, egyetemi tanár, a M. Tudományos Akadémia volt tagja, a magyar kőolajbányászat megteremtője.

PAPP Simon, geológus társadalmunk azon elmúlt kevés nagyjai közé tartozik, aki mint úttörő valami újat és nagyot, országos érdekűt alkotott és ez keveseknek juthatott osztályrészüül tudomány és technika történelmünkben. Tény az, hogy a magyar szénhidrogénkutatás és bányászat történetének szerintünk 3 legnagyobb alakja Böckh Hugó,

* Előadta a Magyarhoni Földtani Társulat 1971. március 24-i közgyűlésén

PAPP Simon és PÁVAI VAJNA Ferenc közül PAPP Simon volt az, akinek sikerült 1937-ben az, ami a másik kettőnek nem sikerült és ez nem csak a bányász jószerecsének, hanem inkább egy céltudatos tervező, kitartó munkának volt köszönhető.

PAPP Simon és PÁVAI VAJNA Ferenc kortársak voltak, ugyanannak a mesternek legjobb tanítványai és munkatársai, BÖCKH Hugónak, aki a magyar kőolajkutatás és tudomány első és legnagyobb személyisége volt.

PÁVAI VAJNA Ferenc kétségtelenül a magyar földtan legérdekesebb, legdinamikusabb és intuitív alakja volt, aki megnyugvást keresett, de hol építve, hol rombolva, azt nem találta. PAPP Simon viszont ellenpólusnak mondható, aki a bizonytalan, ingoványos magyar parlagon félreérthetetlen művet hagyott, tölgyfákat nevelt, melyeknek gyökerei kemények és hajthatatlanok, megkötik a talajt, biztonságot adnak. E két ember a magyar szénhidrogénkutatás legnagyobb harcosa volt, akik kard helyett kezükben kalapácsot, szívükben erős hitet hordtak és tevékenységük, életművük a hazai kőolajkutatás legizgalmasabb és legdöntőbb részét, fejezetét képezi.

PAPP Simon élete maga egy regény, amit a legnagyobb regényíró, maga az élet írt meg: a magyar fekete arany regényét.

Életének és munkásságának főbb mozzanatait vázolólok. PAPP Simon Erdélyben, Kapnikbányán született 1886. febr. 14-én. Tanulmányait a Kolozsvári Tudományegyetemen végezte, ahol 1909-ben az ásvány- földtani tanszéken SZÁDECZKY KARDOS Gyula professzor tanárségéde lett, BALOG Ernővel fiatalkori legjobb barátjával együtt. 1911-ben Selmecbányára került a Bányászati és Erdészeti Főiskola földtani telepímeretani tanszékére, mint BÖCKH Hugó tanárségéde, ahol munkatársai VITÁLIS István és PÁVAI VAJNA Ferenc voltak. Tagja lett Pávaival együtt a BÖCKH H által vezetett Erdélyi medencebeli gázkutatási térképező csoportnak s ezzel 1911-ben egy életre eljegyezte magát a kőolajkutatással.

BÖCKH Hugó oldalán, mint első geológus munkatársa, tevékenyen részt vett a nagy-sikerű erdélyi földgázkutatásban és fontos szerepe volt a nyitra megyei egbelli (1914) és a horvátországi bujavicai kőolaj és földgázelfordulás (1918) felfedezésében. Sajnos mindezeket a jelentős eredményeket, melyek a magyar geológusok és mérnökök kiváló munkáját hirdetik, nem tudta a magyar állam hasznosítani.

Még 1917-ben BÖCKH Hugó megbízta PÁVAI VAJNA Ferencet, majd PAPP Simont, a horvát redők dunántúli, zalai medencebeli folytatásának kinyomozásával. Ők ketten mutatták ki többek közt a nagyjelentőségű budafapusztai boltozatot. Elismeréssel kell adózni PAPP S. és PÁVAI VAJNA F. együttes budafapusztai szerkezet megajzolásiához, mely kutatás, ha a mai rendszer mellett indult és folytatódott volna, feltétlenül kőolaj feltárására vezetett volna. De nem így folytatódott: a Hungarian Oil Syndicate budafai fúrása 1200 m távolságra az 1937 évi felfedező fúrástól, meddő lett. Az angol olajvállalat kudarcra hosszú időre diszkreditálta a külföldi tőke előtt a magyar területeket. Nehéz idők következtek a magyar kőolajkutatásra és a kutatókra, geológusokra, mérnökökre egyaránt. Voltak akik eldobták a geológus kalapácsot, mások külföldön próbáltak szerencsét — PÁVAI itthon maradt és folytatta harcát az alföldi kőolajért.

PAPP Simon a háború után kivált az állami szolgálatból. 1920 - 32 között dolgozva járja be a világot, külföldi olajvállalatok megbízásából szénhidrogénkutatási munkálatokat végez Jugoszláviában, Albániában, Törökországban, Ausztráliában, Új-Guinea szigetén, majd Kanadában, az Egyesült Államokban, Németországban, Ausztriában és Romániában gazdagon De nem ez volt az életcélja.

1932-ben végleg hazajött tapasztalatokkal és megingathatatlan elhatározással. Meggyőződése, hogy a déldunántúli fiatal harmadidőszaki rétegekben kőolajnak és földgáznak kell lennie. Ezeknek a feltárása és az ország érdekében való hasznosításuk céljából akciót indít — majd amikor az itthon nem vezetett sikerre, elutazik Londonba és az Egyesült Államokba, ahol végülis sikerül érveivel, adataival, személyes súlyával, egy a szomszédos Ausztriában is kutató tőkés csoportot rábírn arra, hogy a Dunántúlon kőolajra és földgázra kutasson. Erőfeszítéseit teljes siker koronázza: 1933-ban az EURO-GASCO a magyar állammal kötött szerződés értelmében megkezdte a korszerű földtani és geofizikai előkutatásokat, majd 1935-ben a mélyfúrás munkálatokat.

Az eredmény közismert: a PAPP Simon által kitért Budafapuszta 1. mélyfúrás 1937-ben febr. 9-én feltárta az első ipari jelentőségű magyar kőolajelfordulást. Ez az időpont a magyar kőolajbányászat születésnapja, hazánk kőolajtermelő ország lett és ez PAPP Simon elévülhetetlen, kétségbevonhatatlan érdeme. Mint az állami kutatásokat végző dicső, de tragikus sorsú nemzedéknek legaktívabb és legeredményesebb tagja lezárta egy korszakot, de egyben újat is nyitott, a magyar kőolajbányászatét. Vállalkozása iptörténetünkben a legnagyobb volt. Megtette az első nagy lépést és az utódok feladata volt és lesz a további lépések megtétele. Úttörő, alapozó tevékenysége nyomában ma már

hála az utódok kiváló munkájának, közel félszázszáz munkáshadsereg dolgozik annak érdekében, hogy hazánkat éltető energiával ellássa.

A nagy siker után 1938-ban megalakult a MAORT és a rohamos fejlődés évei következtek. Főgeológusa, majd vezérigazgatója volt e vállalatnak 1947-ig. Közben rövid ideig 1941–44 között irányította az Észak-erdélyi földgázkutatásokat is. Valószínűleg kevesen tudják, hogy a háború alatt, 1944 márciusában az országnak németek által való megszállásakor a MAORT üzemeket is hatalmukba akarták venni, ezt sikerült PAPP Simonnak megakadályozni éppen BENTZ professzor, a németek legfőbb olajszakértője segítségével, személyes kapcsolata révén. Ez is érdemei közé tartozik, mert egy teljesen tönkretett iparral még nehezebb lett volna az újjáépítés megkezdése.

És elkövetkezett a megpróbáltatások ideje. Nem könnyű erről beszélni, pedig ma már PAPP Simonnak nemcsak jelentősége világos és egyértelmű, hanem szerepe is tisztázott a magyar kőolajért folytatott harcban. Az idegen tőke jelenléte 1948-ban már erős anakronizmus volt a magyar népgazdaságban. A munkáshatalom megszilárdítása mindenütt harcokkal jár és a küzdelemnek áldozatai is vannak. GYULAI Zoltán búcsúztató szavait idézve: „A tudósnak, a földbúvárnak, kutatónak meg kellett tagadni élete egyetlen célját, a kutatás értelmét meg kellett tagadni életművét, önmagát — Gallilei sors ez.” Ne feledjük: mindig van egy „egyetlen út”, amelyet meg kell járni, és aki másképpen cselekszik az vét embertársai és hazája ellen. Ezért erkölcsi vita minden valamire való életmű, hiszen minden cselekedet és konfliktus mélyén az a kérdés lappang, hogy melyik is az az egyetlen magatartás, amelyet maga az élet, a történelem követendőnek ítél. Ez vonatkozik nemcsak az egyénre, de bizonyos vonatkozásban egy egész népre, nemzetre is.

A hét évi fegyvház után 1955-ben ismét munkaasztalhoz ülhetett és dolgozott 1962-ig, nyugdíjba vonulásáig. Csendes visszavonultságban társtanalun élte magányos életét, bár barátai, tisztelői és tanítványai igyekeztek enyhíteni során. Emlényeimek, gazdag tapasztalatainak feldolgozásával foglalkozott bekövetkezett haláláig.

PAPP Simon keze alatt az olajbányászattal együtt nőtt fel a magyar kőolajkutató gárda, geofizikusok, geológusok és mérnökök, akik munkatársai, az elért sikerek, eredmények részesei voltak. Ezek közül ki kell emelni, szerinte is, két kutató munkatársát BARNABÁS Kálmánt és VAJK Rault. Ez a kutató gárda és az alföldi MANÁT kutatások keretében felnőtt fiatal szakemberek képezték a magvát annak a második olajkutató nemzedéknek, mely a felszabadulás után már maga végezte, majd irányította a hazai kőolaj- és földgázkutatásokat. De nemcsak az iparban, hanem az egyetemi oktatás terén is úttörő szerepe volt, kőolaj vonatkozásban. A kőolajföldtan első magyar tanítója PAPP Simon volt. A Műszaki Egyetem soproni bányá-, kohó- és erdőmérnöki karán az olajkutatási és termelési tanszékre rendes tanárrá nevezték ki 1944-ben. Sajnos nagy elfoglaltsága miatt kevés ideje jutott az oktatásra.

A Magyarhoni Földtani Társulat kiváltképpen sokat köszönhet PAPP Simonnak — és valljuk be, áldozatkészségét a későbbiekben, magáramaradottsága idején, nem viszoztuk teljes egészében úgy, ahogy illetet volna. Igazi pártfogója, támogatója volt a Társulatnak: elnöksége alatt 1941–44 között kéreken 22 000 pengőt ajándékozott a Társulatnak, enélkül a Földtani Közöny és az Értesítő nem jelent volna meg. SEMSEY Andor óta nem volt hozzá hasonló mecénásunk, de a közel 125 esztendő Magyarhoni Földtani Társulat életében egyébként is alig akadt valaki, aki ily mértékben érezte át, mire kötelezi az a bizalom és megbecsülés, amivel a Társulat megtisztelte.

Előttünk áll egy eredményekben gazdag, de küzdelmekkel is terhelt életpálya, mely sikerekben és megpróbáltatásokban egyaránt bővelkedik. Sikereit, eredményeit céltudatos, kitaró munkásságának és szaktudásának köszönhetette, megpróbáltatásait viszont elrendelt sorsának. PAPP Simon mind a múltban, mind a jelenre váltás nehéz napjaiban emberi magatartásával és helytállásával példát mutatott arra, hogy szakemberi magatartás, humanista-ember magatartás és hazaszeretet egy ötvözetben lehetséges. Pályafutása nem volt zökkenőmentes, társadalmi erők nem egyengették egy falusi tanító fiának útját. Nem az alkalom tette nagyvá, mint a katonákat és politikusokat általában, hanem azzá vált önjerejéből, mert, aki az élet minden viszonylatában kötelességének hű teljesítésével tünt ki, az soha el nem múló áldozatot mutatott be az emberi nagyság oltárán. Élete — hitében, akaraterejében, kitartásában, és puritánságában példát adó — áldozatvállalása és magáramaradottsága tragikus és elszomorító.

Emlékezzünk Papp Simonra!

Egy nagy ember szíve örökre megállt, egy tevékeny és teremtő embertársunk megszünt élni. Az élet átadta PAPP Simont a halhatatlanságnak, mert amíg Magyarországon kőolajról szó lesz, addig az Ő neve és emlékezete fennmarad.

„Non omnis moriar” — mondá a nagy latin költő és ezt mondhatjuk róla is. Mert nem halhat meg az az ember, aki, mint Ő is, egész életét egy nagy cél érdekének szentelte, mert

Nem hal meg az ki milliókra költi
Dús élete kincsét, ámbár napja múl,
Hanem lerádván, ami benne földi,
Egy élető eszmévé finomul.

Papp Simon szakirodalmi munkáinak jegyzéke

1. Adatok a Hídegzsamos Vaskapú szorosának közzetani ismeretéhez. Kolozsvár 1908. (Pályadíjat nyert munka)
2. A Gyulai havasok, Cercul Dobrinului, Marisel, Prizlop és a Vrf. Cherului közötti részének közzetani és geológiai viszonyai. Kolozsvár 1909. (Doktori értekezés)
3. A Gyulai kristályos pala hegység északkeleti részének amphibolitjairól. Kolozsvár 1910
4. Obsidián nucleus Szucsokról. Kolozsvár 1910
5. Adatok a Maros és Nagyküllő folyók közének, valamint a szentágóta sóskút környékének földtani viszonyaihoz. Jelentés az Erdélyrészi medencében az 1911. és 1912-ik évek nyarán végzett földtani felvételeiről, 1913
6. Reambuláció az Erdélyi medencében 1913-ban. Jelentés a m. kir. pénzügyminisztériumnak, 1914
7. Ozigány, Egrespatak és Szilágynagyfalú környékének geológiai viszonyai, különös tekintettel a földgáz- és petroleumkutatásra. Bányászati és Kohászati Lapok 1915, 10. sz.
8. Adatok a nyitravármegyei Egbell környékének tektonikai és geológiai viszonyaihoz. Jelentés a földgáz és petroleumkutatás érdekében 1914. júlistól 1915. márciusig végzett felvételeiről, 1915
9. A *Congeria spathulata* PARTSCH és a *Limonocardium pensili* FUCHS pannoniái—pontusi kővületek új előfordulása hazánkban. Földtani Közöny 1915.
10. Megjegyzések Halaváts Gyula m. kir. főgeológus „Szentágóta környékének földtani alkotása” és „Nagysink környékének földtani alkotása” c. felvételi jelentéséhez. Földtani Közöny XLVIII. K. 7—9. f. 1918.
11. Mining and Stone Industry of Hungary. (Böckh H., Lázár V., Pálfy M. Szontágh T. és Zsigmondy A.-val közösen megírt munka). 1920.
12. Regional Survey of Part of Albania. (Richardson, Montgomery, Wrathall, Newton, Franklin és Heritage munkátsáival közösen írt munka), 1924
13. Geology of part of the Cape Vogel Peninsula North-East Papua (Nason Jonessal közösen írt munka) 1928.
14. Geology of the North-Eastern part of the Sepik District, Mandated Territory of New-Guinea, 1929.
15. Geological Report on the licenced area of the Sepik Valley Oil Co. Ltd., Mandated Territory of New-Guinea, 1929.
16. Geological Notes on the Hansemann Coast between Wewak and Kaup, Mandated Territory of New-Guinea, 1929.
17. Az European Gas and Electric Company dunántúli petroleum és gázkutatásainak ismertetése. Ásványolaj, V. évf. 7—8. sz. 1935.
18. A dunántúli petroleum- és földgázkutatások. Ásványolaj, VIII. évf. 9—10. sz. 1938. és Magyar Mérnök és Építész Egylet Közönye, 1938. 23—26. sz.
19. A Magyar Amerikai Olajipari Részvénytársaság földolaj- és földgázkutatásai a Dunántúlon. Bányászati és Kohászati Lapok, LXXII. évf. 9. sz. 1939. (földgáz és földolajszám).
20. Olajkutatás és termelés a Dunántúlon. Földrajzi zsebkönyv, 1941.
21. Emlékesbeszéd Böhm Ferenc választmányi tag felett. Földtani Közöny, LXXI. k. 1—3. f. 1941.
22. A magyar földolaj és földgázkutatások mai állása. Mérnöki Továbbképző Intézet Kiadványai XIII. k. 12. f. 1942.
23. Adatok a magyarországi földgáz és földolaj kutatásokhoz. Földtani Közöny, LXXII. k. 1—3. f. 1942.
24. Nyersolajkutatás és termelés Magyarországon. Magyar Kémikusok Lapja, I. évf. 6. sz. 1946.
25. Nyersolaj és földgáz Magyarországon. Magyar Technika, I. évf. 6. sz. 1946.
26. A mi feladataink. Földtani Értesítő, XII. k. 1. sz. 1947.
27. A magyarországi kőolaj- és földgázkutatás az 1780-tól 1945-ig terjedő időszakban. MTA Műszaki Tudományok Osztályának Közleményei, 32. k. 1—4. sz. 1963. (I. rész) és 33. k. 1—4. sz. 1964. (II. rész).
28. Jelentés a m. kir. Pénzügyminisztériumnak 1948/1913 sz. alatt kelt rendelete értelmében a Radnai Havasokban végzett földtani kutatásokról. Radnalyosfalva, 1913.
29. Bányageológiai jegyzetek a „Máramarosi fémbánya társulat” zserépa-totosi bányáiról. Kolozsvár, 1916.
30. Radboj környékének tektonikai viszonyai. Esztergom, 1916. (Pénzügymin.)
31. A Varannó környéki higanércelőfordulásokról. Budapest, 1917. (Pénzügymin.)
32. Jelentés a Beregszász környéki alunitelőfordulások megvizsgálásáról. (Kropac József bányatanácsossal együtt). Beregszász, 1917. (Pénzügymin.)
33. Szakvélemény a Polyána Ruszka hegységben, Lóna erdőtelep környékén levő vas, réz, ólom, cink és kénérc előfordulásokról. Budapest, 1917.
34. Szakvélemény a Nagysáp, Bajna, Epöl, Gyermely, Szomor, Kirva, Uny és Sárísáp közszéke közötti területek földtani viszonyairól, különös tekintettel a barna szenekre. Budapest, 1918.
35. A beregszászi Hát hegység környékének földtani viszonyai. Budapest, 1918. (Pénzügymin.)
36. Jelentés a kraszoborangi bazalt előfordulás földtani viszonyairól. Budapest, 1918. (Pénzügymin.)
37. Jelentés a Lotruvölgyi (Románia) csillámelőfordulásokról. Budapest, 1918.
38. Előzetes jelentés az úrkuti mangánérc-előfordulások geológiai viszonyairól és az addig végzett kutatásokról. Budapest, 1920. (Pénzügymin.)
39. A horvát—szlavonországi petroleumelőfordulások vázlatos ismertetése. (Die skizzenhafte Beschreibung der Petroleum-vorkommenisse in Kroatien und Slavonien) Budapest, 1919.
40. A bujevicai és ilovai (Pozsega vrn.) boltzatokban várható olaj- és földgáz mennyiség megbecslése és az azokon eszközöndő olajbányászat rentabilitása. Zagreb, 1920.
41. Jelentés Restari környékének földtani viszonyairól. (Magyarul és németül). Zagreb, 1921.
42. Babinagora környékének geológiai viszonyai. (Magyarul, németül és angolul). Zagreb, 1922.
43. Geológiai jelentés a bacindóli fúrásról (magyarul és németül). Zagreb, 1923.
44. Jelentés az olaj- és gázelőfordulás szempontjából geológiai átvizsgálásra ajánlható jugoszláviai területekről. (magyarul, németül és angolul). Zagreb, 1923.
45. Expozé a miranováci (Délkeleti Szerbia) kőszén és bitumenes pala-előfordulások geológiai viszonyairól. (magyarul és németül). Zagreb, 1923.
46. Geological Report on Albanian Test Wells. R. L. C. Bleecckel közösen írt jelentés. Valona, 1927.
47. Geológiai jelentés az ardenitai mélyfúrásról Albániában. (A. P. Ö. C. Geol. Rep. S. P. 6) Valona, 1927.

48. Geological Report on the so-called oil fields of the Adalia Vilayet in Turkey, Adia Minor. (A. P. O. C. Geol. Rep. Dr. S. P. 7). Constantinople, 1927.
49. Geological Report on the Oil Occurrence of Ekinviran in Northern Anatolia. (A. P. O. C. Geol. Rep. Dr. S. P. 9). Colombó, 1927
50. Memorandum on the proposed investigation of certain oil and gas bearing properties in Alberta, Canada. I. G. P. London, 1931.
51. Preliminary report on geological investigations in the province of Alberta, Canada, — I. G. P. London, 1931. — (James C. Tompletonnal közösen.)
52. Geological report on certain Canadian areas. I. G. P. London, 1931.
53. Short geological report on the area south of Gilten. (Nor—Western Germany). Hannover, 1932. (James C. Tompletonnal közösen.)
54. Geological report on Schessinghausen (North—Western Germany). Hannover, 1932.
55. Geological report on the area of Nienhagen, Suderbruch, Norddrebber and Stöckendrebber in Northwestern Germany. Hannover, 1932.
56. Report on the Rotenburg area (Northwestern Germany). Hannover, 1932.
57. Hazai kőolaj és földgázbányászatunk fejlődése. (Előadás az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület 1943. október 17-én tartott 51-ik évi rendes közgyűlésén).
58. A magyarországi petroleum és földgázkutatás állása a legutolsó években és azok kilátásai. 1945.

Megjegyzés:

A 13—14—15 és 16 sz. cikkek Londonban a következő munkában jelentek meg: „The Oil Exploration Work in Papua and New-Guinea conducted by the Anglo-Persian Oil Company on behalf of the Government of the Commonwealth of Australia, XXX 1920—29. London, 1931. — A 28. sz.-től 58. sz.-ig terjedő munkák publikálásra nem kerültek.